מלחמות ימינו – מילואים וסדיר – האם מלחמת מצווה? -שיעור כללי

פתיחה
השאלה העומדת בפנינו: האם לשירות סדיר ומילואים שלא בזמן מלחמה, כלומר: במב"מ (מערכה שבין המלחמות) יש מעמד של מלחמת מצווה או רשות? השאלה נוגעת הן לפטור של חתן בשנת נישואיו הראשונה והן לשלושת הפטורים האחרים – האם מבחינה הלכתית צרופה הם אמורים להיות פטורים, או לא? היבט נוסף של השאלה הוא ההיתר לחלל שבת כאשר אין חילול השבת נובע מפעילות מבצעית שיש בה מניעת סכנה ופקו"נ, אלא פעילות סטנדרטית למטרות מניעתיות או לשמירת הסדר וכיו"ב.

- בחלק הראשון חזרה לסוגיה בסוטה, להגדרות שלה, להבחנה בין מלחמת רשות למצווה והשלכותיה על המצב בימינו, במיוחד לאור הרמב"ם והרמב"ן, וכן ההגדרות בסוגית הבבלי והירושלמי. חשבו על השאלה מכל צדדיה.
- בחלק השני דין "עד רדתה" והשלכותיו
- בחלק השלישי דין עיר הסמוכה לספר לעניין חילול שבת ועוד.

בתוך הדברים מובאות כמה תשובות בנות זמננו בעיקר מהרב גורן.

מקורות

חלק ראשון: הסוגיה. בעיקר במשנה בד"א במלחמת הרשות...סופה, והדיון בגמרא על זה עד סוף הפרק, רש"י ומאירי, והרמב"ם בפיהמ"ש, ובמקביל בפירושו למשנה סנהדרין א, ה. ירושלמי מקביל לסוגייתנו(להלן). פסקי הרמב"ם הרלוונטיים בהל' מלכים בעיקר פרקים ד-ה (חלקם להלן) בעיון, והרמב"ן בשכחת העשין לסה"מ ד' שלהלן. וברמב"ם גם הל' שבת פרק ב: כג-כה, ובסיום סה"מ שלהלן. בחזו"א ובדברי הראי"ה קוק ממשפט כהן שלהלן.

חלק שני: עיר הסמוכה לספר. הסוגיה בעירובין מה א שלהלן ורש"י ובאור זרוע על הסוגיה ופסיקת השו"ע והרמ"א (הכל להלן). פסיקות הרב גורן.

חלק שלישי: עד רדתה. הסוגיה בשבת יט ובתוספתא עירובין ובגמ' עירובין שם והרמב"ם בהל' שבת. פסיקות האחרונים שלהלן.

מקורות מלאים

חלק ראשון
תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוטה פרק ח הלכה י
אמר ר' יוחנן משמעות ביניהון. ר' יהודה היה קורא למלחמת הרשות מלחמת מצוה אבל במלחמת חובה הכל יוצא אפי' חתן מחדרו וכלה מחופתה. אמר רב חסדא מחלוקת ביניהון. רבנין אמרין מלחמת מצוה זו מלחמת דוד מלחמ' חובה זו מלחמת יהושע. רבי יהודה היה קורא מלחמת רשות כגון אנן דאזלין עליהון. מלחמת חובה כגון דאתיין אינון עלינן. כתיב [מלכים א טו כב] והמלך אסא השמיע את כל יהוד' אין נקי. מהו אין נקי. ר' סימון ורבנין רבי סימון אין נקי לביתו שעה אחת ורבנין אמרין לית רבי בריבי:

בית הבחירה (מאירי) מסכת סוטה דף מב עמוד א
ואמר אח"כ שדברים אלו כלם הן על אלו שרשאין לילך ושבידם לחזור הן על אלו שאין זזין ממקומם ואין רשאין לילך דוקא במלחמת הרשות אבל במלחמת מצוה כלם יוצאין אפי' חתן מחדרו וכו' ורבי יהודה אומר במה דברים אמורים במלחמת מצוה אבל במלחמת חובה הכל יוצאין ופרשו בגמ' שמלחמת שבעה עממין ועמלק לדברי הכל חובה מלחמת האויבים שאינה מצד יראתם אלא כדי להרחיב המלך את גבולו ולפרסם את שמו לדברי הכל רשות לא נחלקו אלא שנלחמים עם אויביהם מחמת שיראים מהם שיבאו עליהם או שנודע להם שמכינים עצמם לכך שלדעת חכמים הרי זו מצוה והעוסק בה פטור מן המצוה ואין צריך לומר אם כבר באו ולדעת ר' יהודה כל שלא באו רשות הוא והעוסק בה אינו פטור מן המצוה והלכה כרבנן:

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה
הלכה א אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה, ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, ואחר

כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו.

הלכה ב מלחמת מצוה אינו צריך ליטול בה רשות בית דין, אלא יוצא מעצמו בכל עת, וכופה העם לצאת, אבל מלחמת הרשות אינו מוציא העם בה אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.

רמב"ם הלכות שבת פרק ב
הלכה כג גוים שצרו על עיירות ישראל אם באו על עסקי ממון אין מחללין עליהן את השבת ואין עושין עמהן מלחמה, ובעיר הסמוכה לספר אפי' לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיין י ומחללין עליהן את השבת, ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת, ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד הגוים בשבת, ואסור להן להתמהמה למוצאי שבת, וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא.

הלכה כד וכן ספינה המטרפת בים או עיר שהקיפה נהר מצוה לצאת בשבת להצילן בכל דבר שיכול להצילן, ואפילו יחיד הנרדף מפני הגוים או מפני נחש או דוב שהוא רודף אחריו להרגו מצוה להצילו, ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת ואפילו לתקן כלי זיין להצילו מותר, וזועקים עליהן ומתחננים בשבת ומתריעין עליהן לעזור אותם, ואין מתחננים ולא זועקין על הדבר בשבת.

הלכה כה צרין על עיירות הגוים שלשה ימים קודם לשבת, ועושין עמהן מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת עד שכובשין אותה ואף על פי שהיא מלחמת הרשות, מפי השמועה למדו +דברים כ'+ עד רדתה ואפילו בשבת * ואין צריך לומר במלחמת מצוה, ולא כבש יהושע יריחו אלא בשבת.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ד
הלכה א רשות יש למלך ליתן מס על העם לצרכיו או לצורך המלחמות, וקוצב לו מכס ואסור להבריח מן המכס, שיש לו לגזור שכל מי שיגנוב המכס ילקח ממונו או יהרג שנאמר ואתם תהיו לו לעבדים, ולהלן הוא אומר יהיו לך למס ועבדוך, מכאן שנותן מס וקוצב מכס ודיניו בכל אלו הדברים וכיוצא בהן דין, שכל האמור בפרשת מלך מלך זוכה בו.

הלכה ב ושולח בכל גבול ישראל ולוקח מן העם הגבורים ואנשי חיל ועושה מהן חיל למרכבתו ובפרשיו ומעמיד מהן עומדים לפניו, ומעמיד מהן אנשים לרוץ לפניו, שנאמר ושם לו במרכבתו ופרשיו ורצו לפני מרכבתו, ...הלכה ג וכן לוקח מן בעלי האומניות כל מה שהוא צריך ועושין לו מלאכתו ונותן שכרן, ולוקח כל הבהמות והעבדים והשפחות למלאכתו ונותן שכרן או דמיהן, ...

הלכה י כל הארץ שכובש הרי היא שלו ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה, ומניח לעצמו כפי מה שירצה, ובכל אלו הדברים דינו דין, ובכל יהיו מעשיו לשם שמים, ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו.

רמב"ם על משנה מסכת סוטה פרק ח משנה ז
[ו] אין מחלוקת ביניהם שמלחמת שבעה עממין ומלחמת עמלק חובה. ואין מחלוקת ביניהם שמלחמת שאר הארצות של שאר האומות רשות. לא נחלקו אלא במלחמת אומות הנלחמים בהם כדי להחלישם שלא ילחמו בישראל ולא יתנפלו על ארצם, תנא קמא קורא את זה רשות. ור' יהודה קורא למלחמה זו מצוה.

רמב"ם על משנה מסכת סנהדרין פרק א משנה ה
מלחמת הרשות למדנו אותה ממה שהיה דוד עושה, לפי שלא היה יוצא למלחמת הרשות אלא עד שמקבל הסכמת סנהדרי גדולה כמו שמפורסם אצלינו ממנהגיו עליו השלום. **ומלחמת הרשות, היא מלחמת עמון ומואב וישמעאל ודומיהם. ומלחמת מצוה, היא מלחמת עמלק ושבעה עממין בלבד. הרשות אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד.**

ספר המצוות לרמב"ם סיום מצוות עשה
וכשתשתכל כל אלו המצות שקדם זכרם הנה תמצא מהם מצות שהם חובה על הציבור, לא לכל איש ואיש, כגון בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק (מ' כ קעג קפח). ומהם מצות שהם חובה לאיש מיוחד אם עשה הפעולה הפלונית או שימצאהו הענין הפלוני כמו קרבן שוגג (מ' סח - עב) וקרבן מזיד (מ' עא - ב). ופעמים יעמוד אחד מן האנשים כל ימי חייו ולא יעשה הפעולה ההיא ולא ימצאהו הענין ההוא.

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת העשין
מצוה רביעית שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתינו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם (מסעי לג ורמב"ן שם) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ. ונכפל כזה העניין במצוה זו במקומות אחרים כאמרו יתב' (דברי' א) באו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ופרט אותה להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה כמו שאמר ובואו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו'. שלא יניחו ממנה מקום. והראיה שזו מצוה אמרו ית' בענין המרגלים (שם) עלה רש כאשר דבר י"י אלהיך לך אל תירא ואל תחת. ואמר עוד (עקב ט) ובשלוח י"י אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב ותמרו את פי י"י אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקולו, הוראה שהיתה מצוה לא יעוד

והבטחה. **וזו היא שהחכמים קורין אותה (סוטה פ"ח מ"ו) מלחמת מצוה. וכך אמרו בגמר סוטה (מד ב) אמר רב יהודה מלחמת יהושע לכבש דברי הכל חובה מלחמת דוד להרווחה דברי הכל רשות. ולשון ספרי (שופטי' יז יד) וירשתה וישבת בה בזכות שתירש תשב. ואל תשתבש ותאמר כי המצוה הזאת היא המצוה במלחמת שבע' עממים שנצטוו לאבדם שנ' (ס"פ שופטי') החרם תחרימם. אין הדבר כן. שאנו נצטוינו להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים נשלים עמהם ונעזבם בתנאים ידועים אבל הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות בדור מן הדורות.** וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם, כמאמרם (דב"ר שופטי') הגרגשי פנה והלך לו, ונתן להם הקדוש ברוך הוא ארץ טובה כארצם זו אפריקי, נצטוינו אנחנו לבוא בארץ ולכבוש המדינות ולהושיב בה שבטינו. וכן אחרי הכריתנו את העממים הנזכרים אם רצו אחר כן שבטינו לעזוב את הארץ ולכבוש להם את ארץ שנער או את ארץ אשור וזולתם מן המקומות אינם רשאין. שנצטוינו בכיבושה ובישיבתה. וממאמרם מלחמת יהושע לכבש תבין כי המצוה הזו היא בכבוש

חזון אי"ש או"ח, קיב, ו
נראה דהא דתנן דבמלחמת מצוה אפי' חתן מחדרו לא אייירי בזמן שצריכין לעזרתם לנצחון המלחמה דזה פשיעה דבשביל פיקוח נפש והצלת העם כולם חייבין, אלא אפי' בזמן שאין צורך אלא למספר מסוים]וכן היו רוב מלחמותיהם שלא היה מקום לחיל הצבא הלוחמים אלא למספר מסוים[היה רשות ליקח חתן מחדרו, שאין להחוזרים שום זכות במלחמת מצוה, וכן במלחמת רשות, אינן פטורין אלא בזמן שאין ניצחון ישראל תלוי בהם שמספר הצבא שצורך בהן יש בלעדן, אבל אם יש צורך בהם חייבין לבוא לעזרת אחיהם, וגם שב הדבר למלחמת מצוה.

הראי"ה קוק, משפט כהן קמד, טו
וחוץ מזה נראים הדברים, שבזמן שאין מלך, כיון שמשפטי המלוכה הם ג"כ מה שנוגע למצב הכללי של האומה, חוזרים אלה הזכיות של המשפטים ליד האומה בכללה. וביחוד נראה שגם כל שופט שקם בישראל דין מלך יש לו, לענין כמה משפטי המלוכה, וביחוד למה שנוגע להנהגת הכלל.

חלק שני – עיר הסמוכה לספר

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מה עמוד א
אמר רב יהודה אמר רב: נכרים שצרו על עיירות ישראל - אין יוצאין עליהם בכלי זיינן, ואין מחללין עליהן את השבת. תניא נמי הכי: נכרים שצרו וכו'. במה דברים אמורים - כשבאו על עסקי ממון. אבל באו על עסקי נפשות - יוצאין עליהן בכלי זיינן, ומחללין עליהן את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש - יוצאין עליהן בכלי זיינן, ומחללין עליהן את השבת. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא. ותרגומא - נהרדעא.

רש"י מסכת עירובין דף מה עמוד א : לספר - עיר שמבדלת בין גבול ישראל לגבול האומות, יוצאין עליהם שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה הארץ ליכבש לפניהם.

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות שבת סימן פד
ובעיר הסמוכה לספר [אפי'] לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהם בכלי זיינן ומחללין עליהן את השבת וטעמא דמילתא שמא ילכדוה ומשם תהא נוחה ליכבש כל הארץ לפניהם כ"ש עתה שאנו דרים ביניהם שאפי' אם באו לשלול בעלמא שיוצאים עליהם בשבת בכלי זיין שכששוללים אז כמו כן הורגים ואין לחלק בין היכא שצרו כבר לאומרים שרוצים לבוא לשלול אלא כשהקול יוצא שרוצים לבוא לשלול אף על פי שלא באו עדיין מותר ללבוש כלי זיין לשמור ולעשות קול בעיר כדי שלא יבואו דאין מדקדקין בפקוח נפש

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכט סעיף ו
(ז') עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו (יב) על עסקי ממון אין מחללין עליהם את השבת; באו על עסקי נפשות, (ח') ו') ה'] (יג) ואפי' סתם, יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת; ובעיר הסמוכה (יד) לספר, (טו) אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה: ואפילו לא באו עדיין אלא רוצים לבא (א"ז).

הרב גורן שו"ת משיב מלחמה כרך א, סי' ו
ברור שהשמירה על מתקני המים הארציים מפני מעשי חבלה וטרור וכן מפני החשש של הרעלת המים וכיוצא בזה היא פעולה ביטחונית ממדרגה ראשונה הדוחה שבת. כי אם נהרדעא נחשבת כעיר הסמוכה לספר מאחר שהיתה סמוכה לנכרים מצד אחד כמבואר בעירובין מ"ה, הוא הדין ארץ ישראל כולה בזמננו כאשר האויבים מנסים להפעיל קבוצות חבלנים לטרור בכל מקום ומקום, בוודאי שהשמירה על המים יותר חשובה מאשר על תבן וקש בעיר הסמוכה לספר

יש היתר מוחלט לנקוט בשבת בכל הצעדים האפשריים למען השגת הביצוע המושלם של המשימה הביטחונית הזאת, מאחר שהעיקרון הנקוט בידינו ביחס לפעולות הגנה מעין אלו מבוסס על סוגיית התלמוד במסכת עירובין מ"ה... והנה ברור הדבר שבמצבנו הביטחוני כיום כל הסתננות שמעבר לגבול דינה כדין נכרים שבאו על עסקי נפשות , וכל ארץ ישראל שבידינו נידונה לעניין זה כעיר היושבת על הספר, שאפילו לא באו אלא על מנת לגנוב תבן וקש, יוצאין עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת. שם סי' ט.

חלק שלישי – עד רדתה

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יט עמוד א
תנו רבנן: אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת. במה דברים אמורים - לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה - שפיר דמי. ופוסק עמו על מנת לשבות,

ואינו שובת, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אינו צריך. ומצור לצידן, אפילו בערב שבת מותר.

תנו רבנן: אין צרין על עיירות של נכרים פחות משלשה ימים קודם לשבת, ואם התחילו - אין מפסיקין. וכן היה שמאי אומר: עד רדתה - אפילו בשבת.

תוספתא מסכת עירובין (ליברמן) פרק ג הלכה ז
מחנה היוצאה למלחמת הרשות אין צרין על עיר של גוים פחות משלשה ימים קודם לשבת ואם התחילו אפי' בשבת אין מפסיקין וכך היה שמיי הזקן דורש עד רדתה ואפי' בשבת.

תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק א הלכה ח
אין מקיפין על עיר של עכו"ם פחות מג' ימים קודם לשבת. הדא דתימר במלחמת הרשות. אבל במלחמת חובה אפילו בשבת שכן מצינו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת דכתיב [יהושע ו ג] כה תעשה ששת ימים. וכתיב [שם ד] וביום השביעי תסובו את העיר שבע פעמים. וכתיב [דברים כ כ] עד רדתה אפילו בשבת:

שו"ת הריב"ש סימן קא
וההיא דאין צרין אין מקום להזכיר בה דבר מצוה ומה דבר מצוה יהיה לכל ישראל לצור על עיירות של כותים ובמלחמת הרשות היא ולא במלחמת שבעה עממין, אבל יש בה התר א' מיוחד שאם התחילו אין מפסיקין ומחללין את השבת לכל צרכי המצור ואפילו שלא מפני הסכנה, כמו שבא הקבלה עד רדתה ואפילו בשבת.

שפת אמת דף יט עמוד א
ונראה דוודאי לא מיירי בדאיכא סכנה דא"כ למה לי קרא וע"כ צ"ל דמיירי היכי שידינו תקיפה אלא שע"י ההפסק בשבת יתבטל הכיבוש ואתי קרא לומר דהכיבוש דוחה שבת:

הרב גורן שו"ת משיב מלחמה – כמה קטעי תשובות
עד כאן נתבררה קטיגוריה אחת של היתר המלחמה בשבת כאשר היוזמה בידינו ואנו צרים על עיירות הגויים. **ולא הותרה בה אלא פעילות ישירה על יעדי האויב** הכוללת מצור, הסתערות, לחימה וכיבוש, ומבוססת על הדרשה של שמאי הזקן עד רדתה אפילו בשבת .
אבל אין היתר זה חל על פעילות מוקדמת שמטרתה הכנת המלחמה, כגון תעשית נשק, הכנת תכניות הלחימה ריכוז, ידיעות והכנת האמצעים השונים ללחימה, **וכל פעילות אחרת שאינה בגיזרת הקרב ולא בזמן הקרב**. כמו כן אין היתר זה חל על פעולות הגנה בפני האויב **כרך א, סי' ב**

ברם כאשר מגיעה כבר השבת וידוע שהקהל מתאסף לשם בודאי שמותר לעשות הכל כדי למנוע חבלה או פגיעה בחיי אדם מטעם פיקוח נפש, או מטעם עד רדתה כפי המבואר בפרק ב' במאמר הנרחב 'לחימה בשבת'. וההיתר הזה הינו היתר המבוסס על מצוות הלחימה נגד אויבי ישראל שתקפו בכל מקום ובכל התנאים בהם עלולים הם לפעול נגדנו שם **שם כרך א, סי' ז**

ואע"פ שכבר נתברר אצלינו לעיל בספר זה כי ההיתר המלחמתי־צבאי של 'עד רדתה' כחו יפה לעת הצורך מכחו של פקוח נפש הדוחה שבת, אין זה אלא כאשר עוסקים כבר במצור או במלחמה, אבל לא מצינו לכאורה שום מקור שאפשר להפעיל את היתר הלחימה בשבת בעיתות שלום או בזמן שביתת נשק קבועה בתור פעולות מנע בטחוניות כאשר אין פעילות בטחונית איזה שהיא, ורק כדי להבטיח שבזמן מלחמה או מתיחות נשיג ספק יתרון כלשהו...
לכן ברור שאין ההיתר של עד רדתה חל אלא על שעת המלחמה עצמה או על פעולות מלחמתיות מוקדמות, ולא על סוג פעולות שבאופיין אינן מלחמתיות אלא תפקידן המיוחד להשיג נוחיות בטחונית כל שהיא לעת הצור. (**שו"ת משיב מלחמה כרך א, סי' נב**

לעומת זאת, מסתבר שבמצב כוננות מיוחדת למלחמה או בפעולות בטחוניות בעלות היקף רחב של המדינה, כאשר הערכת המצב קובעת שקיים חשש לפעילות קרובה ועושים את כל ההכנות להיות נכונים לעת פקודה, ישנה חשיבות ראשונית במעלה לשמור על כוננות מערכות הקשר של הצבא, אז אפשר יהא להתיר פעילות סרק מוגברת של מערכות הקשר בשבת כדי למנוע מן האויב מראש מלהרגיש את הכוננות שלנו לכשתבוא, מאחר וזה נקרא כאילו החולה לפנינו. אבל לא נתיר לעשות זאת בזמנים רגילים כאשר אין כל הכנה מיוחדת להתחדשות הפעולות על אף שהאויב עומד אצלינו תמיד בשער וזומם להשמידנו, בכל זאת יש להבחין בין עת מלחמה או מתיחות לבין עת שלום או שקט יחסי השורר בגבולות, כפי שזה מתבטא גם במהלך החיים האזרחיים התקינים של המדינה). שם)

הרב רמי ברכיהו, "הריבונות כשיקול הלכתי", בתוך: תחומין ל"ט
על פי הגמרא בעירובין, בעיר הסמוכה לספר מחללים את השבת גם כדי להילחם באויבים שבאו רק על עסקי תבן וקש... מדין עיר ספר נלמד שמצַות יישוב הארץ בהיבט הציבורי אינה מתקיימת רק בלחימה צבאית מול אויב המאיים לפרוץ את גבולות המדינה ולכובשה, אלא גם בפעילות ביטחונית בתוך גבולות המדינה נגד טרוריסטים. לכן מותר לפעול גם בשבת כדי לשמור על שלום האזרחים ועל הריבונות ובטחון הפנים של המדינה, וזאת לא רק מפני חשש לפיקוח נפש אלא מפני מצַות יישוב הארץ במובנה הציבורי... האם בעבודת המשטרה יש משום מצוות יישוב הארץ במובן של מימוש הריבונות? אמנם עיקר תפקיד המשטרה הוא אכיפת החוק והסדר. משום כך היא מטפלת בתלונות על הקמת רעש, חסימת חניות וכבישים, הפגנות, עבירות סמים ואלכוהול וכד' – שהן עבירות אזרחיות שגרתיות. אולם המשטרה עוסקת גם בהיערכות לטרור בתוך מדינת ישראל, אירועי פח"ע, איסוף כלי נשק, אבטחת אירועים ציבוריים ואבטחת

מקומות המזוהים עם מוסדות המדינה. כמו כן, המשטרה עוסקת גם במניעת גניבות חקלאיות וגניבות רכוש, ולא מעט פעמים עקבות הגנבים מובילים ליישובים שיש בהם תושבים העוינים את מדינת ישראל. נראה שפעילות זו של המשטרה אינה שונה מהפעולות שעסק בהן הרב גורן – אבטחת המוביל הארצי, אירועים ציבוריים, אירועי ספורט והפגנות של בני מיעוטים וכד'. כיום אבטחת אירועים ומקומות אלה אינה באחריות הצבא וחיילי הג"א, אלא באחריות משטרת ישראל.
אם כן, ההיתר ההלכתי לפעילות צה"ל בשבת מהטעם שמדינת ישראל כולה מוגדרת כעיר ספר, חל כיום גם על משטרת ישראל האחראית על ביטחון הפנים של מדינת ישראל... בעידן המודרני יש חלוקה בין הצבא האחראי על המאבק מול איומים מחוץ למדינה, לבין המשטרה האחראית על ביטחון הפנים בתוך המדינה. אולם בכל הנוגע למצַות הריבונות והכיבוש, נראה שאין כל הבדל בין הצבא למשטרה. מעמד ביטחון הפנים של מדינת ישראל אינו שונה ממעמד ביטחון החוץ, ועל שני גופי הביטחון גם יחד מוטלת המשימה לשמור על יציבות השלטון ומימוש הריבונות. ואם התירו בשבת פעילות צבאית המכוונת לאבטחה ולשמירה בתוך מדינת ישראל מדין כיבוש וריבונות, הוא הדין באשר לפעילות המשטרה האחראית על ביטחון הפנים של מדינת ישראל.

לכן, כאשר משטרת ישראל מאבטחת מקומות ואירועים רגישים מבחינה מדינית, ביטחונית או דתית, שארגוני הטרור המבקשים לערער את מעמדה של מדינת ישראל עלולים לפגוע בהם כדי להרוג חפים מפשע ולהוציא את דיבתה רעה כביכול של מדינת ישראל בפני אומות העולם, יש מקום להתיר לאבטח מקומות ואירועים אלה גם בשבת משום מצַות יישוב הארץ ומימוש הריבונות של מדינת ישראל.
ונראה שעיקרון הלכתי זה יפה גם כאשר דנים בשמירה על בתי תפילה של עובדי עבודה זרה, כגון אבטחת אירוע 'שבת האור' בכנסיית הקבר בעיר העתיקה בירושלים – מקום שהאומות עדיין אינן מכירות בריבונותה של מדינת ישראל עליו. לאבטחת האירוע בשבת זו על ידי משטרת ישראל מפני פעילות טרור יש אפוא היתר לא רק משום איבה או פיקוח נפש, אלא גם מדין מצַות יישוב הארץ ומימוש הריבונות של מדינת ישראל. לולי דמסתפינא, הייתי אומר שלא רק באבטחת אירועים רגישים מבחינה ביטחונית ומדינית חייבת משטרת ישראל לפעול בשבת מדין מצַות יישוב הארץ ומימוש הריבונות, אלא לעצם עבודת המשטרה באכיפת החוק ובשמירת הסדר הציבורי יש מעמד במימוש הריבונות הישראלית, והיא מהווה אפוא קיום של מצַות יישוב הארץ במובנה הציבורי".

ר' אשר וייס בתוך תחומין לט – תגובה לרב ברכיהו
ועוד האריך מעלת כבודו לטעון דניהול תקין של מערכות לאומיות ומדיניות במדינת ישראל דוחה שבת מדין 'עד רדתה אפילו בשבת', ואף אם אין כאן חשש של פיקו"נ לעניות דעתי יש להיזהר מאוד מלהרחיב גדר מחודש זה מעבר למלחמה ממש, דמלבד מה שיש לפקפק בעצם ההנחה שמלחמה דוחה שבת ללא חשש פיקוח נפש - האם כך פסקינן למעשה, נראה עוד דאין זה אלא במלחמה ממש, ולא בניהול יום יומי ושגרת ההנהגה בימי שלום.
ורואה אני סכנה גדולה וחשש גדול בהרחבה גורפת של הלכה מחודשת כל כך בהלכות החמורות שבתורה שהן הלכות שבת שעונשם כרת.